

Kirkelig markering - Samefolkets dag 2015

Samefolkets dag 6. februar (samenes nasjonaldag) er en kirkelig merkedag med egne tekstrekker og kollektbønn. Den kirkelige markeringen anbefales holdt på selve dagen, eller i tilknytning til gudstjenesten på nærmest tilliggende søndag (8. februar).

Nedenfor finner du veiledning og henvisning til aktuelle ressurser relevant for planleggingen av menighetenes markering av dagen.

I. VEILEDNING

Veiledning til den kirkelige markeringen av Samefolkets dag

Samefolkets dag kan markeres i egen gudstjeneste på selve dagen eller i forbindelse med hovedgudstjenesten nærmeste tilliggende søndag.

Aktuelle enkeltpersoner eller samiske miljøer i lokalsamfunnet bør trekkes inn i forberedelsen og gjennomføringen av gudstjenesten.

Lokale forhold avgjør hvordan gudstjenesten legges opp og i hvilken grad samisk språk tas i bruk. Dagens tematikk kan få nedslag i salme- og tekstvalg, preken, forbønn, musikk, symbolhandlinger etc. Som et minimum bør et samisk kyrie synges og dagen tematiseres i forbønnen.

Et utvalg liturgiledd og salmer på nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk finnes i henholdsvis Ordning for hovedgudstjeneste og salmebok.

(Ordning for hovedgudstjeneste)

Bruk av ulike målformer og språk

Språkunderet på pinsedag - at alle hørte apostlene tale om Guds storverk på sine egne tungemål - viser at den kristne kirke fra første øyeblikk har vært en flerspråklig virkelighet. Språk handler om identitet og tilhørighet. Mange behersker flere språk, men det er på vårt morsmål at vi uttrykker tanker og opplevelser best. Morsmålet er hjertespråket og er knyttet til ethvert menneskes identitet og personlighet. I tillegg er språk uttrykk for vår kulturelle arv og tilhørighet. ...

Når samiske språk ... får lyde i kirkerommet, styrkes språkenes status i menighet og lokalsamfunn og gir verdighet til dem som er knyttet til disse språkene gjennom morsmål og kulturell arv.

(utdrag fra veiledningsdelen til gudstjenesteboken)

II. RESSURSER TIL BRUK I GUDSTJENESTEN

Nedenfor følger forslag på tekster, liturgiledd og salmer som kan brukes i gudstjenesten.

1. Liturgi:

Bak i *Ordning for hovedgudstjeneste* står følgende liturgiledd på sørsamisk, lulesamisk og nordsamisk:

- Nådehilsen
- Kyrie
- trosbekjennelsen
- fadervår
- tildelingsord ved nattverd
- velsignelsen

Det finnes også fullstendige samiskspråklige høymesseliturgier.

Lulesamisk høymesseliturgi.

<http://www.kirken.no/?event=doLink&famID=94232>

Sørsamisk høymesse – prøveliturgi:

<http://www.kirken.no/nidaros/index.cfm?id=24025>

Nordsamisk høymesseliturgi.

<http://www.kirken.no/?event=doLink&famID=127404>

2. Kollektbønn

Norsk bokmål

Gud, vår skaper,

du som dømmer folkene med rettferd, vi ber deg:

La alle kjenne glede over sitt folk, sin arv og sine forfedres land.

Bevar og led samefolket og gi alle jordens små og store folk

et verdig liv i rettferd og fred.

Treenige Gud, Deg være ære i evighet.

Amen

Sørsamisk

Jupmele, mijjen sjugniedæjja

gie staeriesvoetesne åålmegidie dööpmh, dutnjien rohkelibie.

Baajh fiereguhtem aavoedidh jijtse almetjistie, aerpeste jih maadth-dajveste.

Vaarjelh j̄ih vuesehth saemide gogkoe vaedtsedh.
Baajh veartenen   lmeĝ staeriesvoetesne j̄ih buerielaakan veasodh.
Aehtjie, Baernie j̄ih Aejlies voejken,! Dov lea earoe ihkuvasse.
Aamen

Lulesamisk

Jubmel, mij  sjivnnjediddje,
guhti  lmmugijt rievtesferdukvuodajn duobbmi, dunji r hk lip:
B ja g jkajt  vvudallat ietjasa  lmmugis,  rbes ja  jttegij l ndas.
V rjjala ja l jddi s me lmmugav, ja b ja g jkka v r lda unnep ja stuor p  lmmugijt
viessot v rddogis iellemav rievtesferdukvuodan ja r fen.
G lmaktes Jubmel, Dunji lehkus guddne ihkeven  jgg j!

Amen

Nordsamisk

Ipmil, sivdnideaddj met,
don guhte dubmet  lbmogiid vuoigatla  at, mii rohkadallat dus:
Divtte buohkaid illudit ie aset  lbmoga, kultur rbbi ja m ttuid eatnamiid dihtii.
V rjal ja l ide s mi  lbmoga, ja atte buot eatnama uhca ja stuora  lbmogiid
 rvvola  eallima vuoigatvuodas ja r fis.
Golbmaoktala  Ipmil, Dutnje lehkos gudni ag la  at.

Amen

3. Tekster

Dersom den kirkelige markeringen av Samefolkets dag holdes 6. februar anbefales det at tekstene i den nye tekstboka benyttes. Dersom markeringen innlemmes i en av de tilliggende s ndagers gudstjeneste, kan s ndagens tekst benyttes.

2. tekstrekke - Samefolkets dag:

Salme 126,1–6 S  med t rer, h ste med jubelrop

Fil 4,4–9 Gled dere i Herren

Matt 22,34–40 De to store bud

S rsamisk:

Salme 126,1–6

Ikke oversatt til s rsamisk.

Fil 4,4–9

4 Aavoedidie ikth Jupmielinie. Aaj vihth jeahtam: aavoedidie. **6** Aellede tjoep rdh, juktie gosse tj arvode j̄ih rohkeliidie, gihtede dellie Jupmelem j̄ih baajede satnem  adtjodh daejredh maam vaajtelidie. **7** Dellie Jupmelen raeffie, mij sagki stuerebe gaajhkijste mijjen  ssjalommesijstie, edtja dijjen vaajmojde j̄ih dijjen  ssjalommesidie Jesus Kristusisnie

vaarjelidh. **8** Jih dellie viellemh: Dam maam saatnan lea, dam maam vyörtegs, reaktoe jih tjielke, dam maam iehtsemes jih ussjedammes, gaajhkem bueriem jih gaajhkem maam gaarmerdes lea, dam edtjede evtiedidh. **9** Dam maam mannele leereme jih dam maam däästoehdamme, govleme jih vuajname, dam edtjede darjodh. Dellie raeffien Jupmele dijjine.

Matt 22,34–40

34 Gosse farise´erh govlin guktie Jeesuse sadduke`eridie magkaldaheme, dellie dah tjäängkenin. **35** Akte dejstie tjaalege-äähpetijstie sæjhta Jeesusem gähtjelidh: **36** "Äejvie, mij bävrojde stööremes?" **37** Jeesuse vaestede: "Datne edtjh Äejviem, jijtjedh Jupmelem, abpe jijtjedh vaajmoste, abpe jijtjedh sealoste jih abpe jijtjedh jiermeste iehtsedh. **38** Daate bävroe lea dihte stööremes jih dihte voestes. **39** Akte mubpie bävroe seamma stoere: Datne edtjh jijtjedh lihkeassem iehtsedh guktie jijtjemdh eahtsah. **40** Abpe bävroegærja jih profeth dejstie göökte bävrojste guadtalgieh."

Lulesamisk:

Salme 126,1–6

Gå Härrá Sionav vuorbbaáj járggálij,
de gájkka midjij lij niehkon:
tjajmadijma, ávos lávludijma,
själle mijá báksimijis badjánij.
De javllin álmugij gaskan:
Härrá sidjij stuorijt dagáj!
Härrá midjij stuorijt dagáj,
ja danen lijma ávulattja.
Härrá, mijá oasev járggála,
náv gáktu hekkav Negeva jágájda vattá.
Gudi gadnjaliij sáddjiji
sjállárdalá sájav tjuohppi.
Tjiero vádtsi sáddjiji,
sjállárdalá báhti gimpojt guotte.

Fil 4,4–9

4 Avvudallit agev Härrá sinna. Ájn akti sidáv javllat: ávvudallit. 5 Vuojnnisa gájkka almatja man gierddisa lihpit. Härrá le lahka. 6 Allit masstak mårásta, ájnat ráhkádaládijn Jubmelav gijttit ja sunji diededihtit gájkka dijá sávadisájt. 7 Jubmela ráfe, mij le mijá jiermijis ienep, várjjalus dijá vájmojt ja ájádusájt Kristus Jesusin. 8 Ja de vil, muv vielja: mujttit gájkka, mij le duohta, guddnen aneduvvam, duolla ja rájnas, manna le iehtsemárvo ja guddnedimárvo, gájkka mav buorre dáhpen gáhttu ja gájkka mij rámpov ánsit. 9 Dahkit mav lihpit oahppam ja duosstum, gullam ja vuojnnám muv lunna. Lehkus de ráfe Jubmel dijájn.

Matt 22,34–40

34 Gå farisea gullájin gáktu Jesus lij saddukeajs njálmev buodum, de tjáhkkanin, 35 ja muitem láhkaoahpes sidáj suv gáhttjalit gatjáda: 36 "Áhpadiddje, mij le lága budájs stuorámu?" 37 Sunji vásstedij: "*Galgá Härráv, Jubmelat iehttset álles vájmostat, álles sielostat ja gájkat jiermestat.* 38 Dát lea stuorámu ja vuostasj budá. 39 Dan mañnel le nubbe, mij le avtalágásj tjerdas: *Galga guojmát iehttset náv gák ietjat.* 40 Dá guoktá budá libá ábbá lága ja profehtaj vuodo."

Nordsamisk:

Salme 126,1–6

Go Hearrá jorgalii Siona oasi,
de mii leimmet dego negadeaddjit.
2 Dalle min njálbmi lei dievva boagusteamis,
min njuovčča ávvučuorvasis.
Dalle dadje álbmogiid gaskkas:
Stuorra daguid lea Hearrá dahkan dáidda.
3 Duodaid, stuorra daguid lea Hearrá dahkan midjiide,
ja mii šattaimet illui.
4 Jorgal min oasi, Hearrá, dego Negeva jogažiid.
5 Sii guđet gilvet čierumiin
láddjejit ávvučuorvasiiguin.
6 Čieru sii mannet gilvit gortniset,
ávvudemiin sii máhcet gordnegihput salas.

Fil 4,4–9

4 Illudehket álelassii Hearrás! Vel oktii cealkán: Illudehket! **5** Dovdoset buot olbmot ahte dii lehpēt láddásat. Hearrá lea lahka! **6** Allet ane morraša mastege! Buktet baicca buot dárbbuideattet ovdan Ipmilii rohkadallamiin ja ánodemiin giitevašvuodain! **7** De Ipmila ráfi, mii manná buot jierpmi badjel, várjala din váimmuid ja jurdagiid Kristus Jesusis. **8** Loahpas, oskuguoimmit: Váldeht vuhtii buot dan mii lea duohta, gudnálaš, riekta ja buhtis, buot dan mii lea ráhkistan ja gudnejahttin veara, juohke buori dábi ja buot mii ánsásáa rámi! **9** Dahket dan maid lehpēt oahppan ja vuostáiváldán, oaidnán ja gullan mus. De ráfi Ipmil lea dinguin.

Matt 22,34–40

Go farisealaččat gulle ahte Jesus lei buđđon saddukealaččaid njálmmi, de sii čoahkkanedje. **35** Muhtun sis, muhtun láhkadovdi, hálidii geahččalit su ja jearai: **36** «Oahpaheaddji, guhtemuš báhkkon lea lága stuorimus báhkkon?» **37** Son vástidii: «Don galggat ráhkistit Hearrá Ipmilat oppa váimmustat ja oppa sielustat ja oppa mielastat. **38** Dát lea stuorimus ja mávssolaččamus báhkkon. **39** Muhto nubbi lea seammá stuoris: Don galggat ráhkistit lagamuččat nugo iežat. **40** Dán guovtti báhkcoma alde orru oppa lámka ja profehtat.»

4. Forbønn:

Nedenfor finnes forslag til forbønnsledd på norsk, sørsamisk, lulesamisk og nordsamisk utarbeidet av Samisk kirkeråd tidligere år.

Norsk

Herre, vår Gud, vi takker deg for det samiske folk [vårt folk] og deres[våre] tradisjoner og for de landområder der de [vi] har hatt nok til livets opphold.

Gi oss alle vilje og visdom til å ta vare på alt det gode vi har fått i arv fra våre forfedre. Vi ber i dag særskilt for de samiske primærnæringene og deres muligheter til å høste av naturens gaver på land og hav. Vi ber for dem som opplever uro for framtida

på grunn av store tap til rovdyra, og for ungdommen som føler usikkerhet. Vi ber også for fjordfolkets mulighet til å høste av det som havet gir. Lær oss å forvalte dine gaver rett. Det ber vi om i Jesu navn.

Sørsamisk

Åejvie, mijjien Jupmele, datnem gijhtebe mijjen almetji åvteste, mijjen vuekiej jïh dajvi åvteste gusnie åadtjobe årrodh jïh gaajhkem jïeliemasse åadtjodh.

Vedtieh syjhtedem jïh vijsiesvoetem guktie vaarjelibie gaajhkem bueriem maam libie eerpeme mijjen maadtojste. Rohkelibie: vedtieh saemien jieleme-dârrehtimmide nuepieh eatnamistie jïh jaevrijste gaajhkem jielemasse åadtjodh. Rohkelibie dej åvteste gieh aerhkie Leah bæetije biejjiej åvteste juktie vaejsjeh jeeluvistie rebpieldieh jïh noeregi åvteste gieh aerhkie Leah. Rohkelibie dej åvteste gieh mearoen baalte årroeminie guktie dah mearoste beapmoeh åadtjoeh. Vuesehth guktie edtjebe dov buerie vadtesidie staerieslaakan vaarjelidh. Dan bijre rohkelibie Jeesusen nommesne.

Lulesamisk

Hærrá Jubmel, gijttep duv sáme álmuga [mijá álmuga] ja sijá [mijá] dábij ávdás ja daj duobddágij ávdás gánná sij [mij] li[p] bierggim.

Vatte midjij gájkajda sidodav ja vijsesvuodav váj várajda válldep gájkka buorev majt lip ietjama ájttegijs árbben oadtjum. Uddni sierraláhkáj ráhkádallap sáme vuodoæládusáj ávdás ja sijá máhttelisvuodaj ávdás nuoren ja aj gátten bierggit. Ráhkálip sijáj ávdás gudi boahhteájges márráhi urudisáj diehti, ja nuoraj ávdás gudi juorruli. Ráhkádallap aj vuodnaárrij ávdás váj sij bessi nuores tjuohppat. Áhpada mijáv váj vuogas láhkáj duv vattáldagájt háldadip. Dav ráhkádallap Jesusa namán.

Nordsamisk

Hearrá, min Ipmil, mii giitit du sámi álbmoga (min álbmoga ja sin (min) árbevieruid ovddas ja guovlluid ovddas gos sii (mii) leat viežžan birgejumi.

Atte midjiide buohkaide dáhtu ja viissisvuoda atnit vára buot buriin maid min máttarváhnemat leat midjiide addán árbin. Mii rohkadallat erenoamážit sámi vuodđoeláhusaid ovddas ja vejolašvuoda háhkát birgejumi luonddu valljodagain sihke eatnamis ja ábis. Mii rohkadallat sin ovddas geat boraspiriid speadjamiid dihte vuorrástuvvet boahhteáiggi dihte, ja nuoraid ovddas geat dovdet eahpesihkarvuoda. Mii rohkadallat maid buohkaid ovddas geat áppet vuonain ja vižžet birgejumi das maid mearra addá. Oahpat min geavahit du attáldagaid rievttis láhkái.

Dan rohkadallat mii Jesusa nammii.

Fader vår:

Sørsamisk:

Aehtjie mijjen guhte Leah Elmierijhkesne.

Baajh dov nommem aejjiestovvedh.

Baajh dov rijhkem bætedh.

Baajh dov syjhtedem eatnamisnie sjidtedh guktie Elmierijhkesne.

Vedtieh mijjese daan biejjien mijjen fierhten-beajjetje laejpiem.

Luejhtieh mijjeste maam mijjeh meadteme

guktie mijjeh luejhtebe dejstie guhth mijjese meadteme.

Aellieh luejhtieh mijjem giehtjelimmij sijse,

valla vaarjelh mijjem bahheste.
Juktie rijhke lea dov, faamoe jih earoe ihkuven aajkan.
Aamen.

Lulesamisk:

Áhttje mijá guhti le almen.
Ájlistuvvus duv namma.
Báhtus duv rijkka. Sjaddus duv sidot
gák almen, náv aj ednamin.
Vatte midjij uddni mijá bájvvásasj lájbev.
Ja luojte midjij suttojdimme ándagis,
náv gák mij aj luojttep mijá velgulattjajda.
Ja ale mijáv gáhttjalibmáj lájddi,
ájnat várjjala mijáv bahás.
Juhte duv le rijkka ja fábmo ja herlukvuohta
ihkeven ájggáj.
Amen.

Nordsamisk:

Gammel form:

Áhčči min, don guhte leat almmis.
Basuhuvvos dunamma.
Bohtos du riika.
Šaddos du dáhtu,
mo almmis nu maiddái eatnama alde.
Atte midjiide odne min beaivválaš láibámet.
Ja atte midjiide min suttuideamet ándagassii
Nugo maiddái mii ándagassii addit min velggolaččaidasamet;
ja ale doalvvo min geahččalusa sisa,
muhto beastte min bahás eret.
Dasgo du lea riika ja fápmu ja gudni agálašvuhtii!
Amen.

Ny form:

Áhččámet, don guhte leat almmis!
Basuhuvvos du namma.
Bohtos du riika.
Šaddos du dáhttu,
mo almmis nu maiddái eatnama alde.
Atte midjiide odne min beaivválaš láibbi.
Atte midjiide min suttuid ándagassii,
nugo mii ge ándagassii addit velggolaččaidasamet.
Ale ge doalvvo min geahččalussii,
muhto beastte min bahás eret.
Dasgo du lea riika ja fápmu ja gudni agálašvuhtii.
Amen.

5. Salmeforslag

I ny Norsk salmebok finnes 15 salmer på henholdsvis sørsamisk, lulesamisk og nordsamisk språk; alle med norsk parallelltekst. Registeret over samiske salmer bakerst i Norsk salmebok (s. 1421 – 1422) kan være til hjelp i planleggingen av gudstjenesten. Menigheter som bruker egne samiske salmebøker (nordsamisk og lulesamisk) vil ha et større utvalg salmer å velge blant.

Nedenfor er et lite knippe samiske salmer med henvisning både til Norsk salmebok og andre salmebøker.

Samefolkets sang (*samenes nasjonalsang*)

Norsk salmebok (2013): 758 (på norsk, nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk)

(Om sangen: <http://www.samediggi.no/artikkel.aspx?MId1=1&AId=43&back=1>)

Kyrie (nordsamisk)

Norsk salmebok (2013): 976.6 / Salmer 1997: 270

Biejjem jih askem / Solen och månen (Sørsamisk omdiktning av Måne og sol)

Norsk salmebok (2013): 241 / Salmer 1997: 282 (sørsamisk)

Sálbmagirji II: 766 (nordsamisk)

Julevsáme Sálmmagirje: 13 (lulesamisk)

Laudate omnes gentes /Dal lávllo oppa eanan

Norsk salmebok (2013): 384 / Salmer 1997:230 / Sálbmagirji II: 508 (nordsamisk)

Julevsáme Sálmmagirje: 223 (lulesamisk)

Deilig er jorden

Norsk salmebok (2013): 48 (norsk, sørsamisk, lulesamisk og norsk)

Sálbmagirji II: 376 (nordsamisk)

Julevsáme Sálmmagirje: 203 (lulesamisk)

Salmer 1997: 283 (sørsamisk)

Gulá juv ráhkálvisájt / Hör mina böner, Herre (lulesamisk)

Norsk salmebok (2013): 639

Jeg folder mine hender små

Norsk salmebok (2013): 731 / Sálbmagirji: 76 (nordsamisk)

Julevsáme Sálmmagirje: 52 (lulesamisk)

Salmer 1997: 278 (sørsamisk)

6. Generell info om Samefolkets dag / Samenes nasjonaldag

Sametinget: <http://www.samediggi.no/artikkel.aspx?MId1=1&AId=43&back=1>

Lykke til med den kirkelige markeringen av Samefolkets dag!